

Berislav Matijević*

BUDUĆA ŠTETA I MOGUĆNOSTI NJEZINE NAKNADE

Apstrakt: Rad je posvećen interpretaciji jednog specifičnog oblika štete: buduće štete. Autor polazi od samog pojma štete u smislu građanskog prava, preko razlikovanja pojma imovinske i neimovinske štete u smislu Zakona o obveznim odnosima, pa sve do ostalih kriterija kojima se vrši razvrstavanje imovinskih i neimovinskih šteta, gdje se posebna pažnja posvećuje kriteriju izvjesnosti nastupanja štete koji polazi od trenutka nastanka štete pa do prestanka štetnih posljedica. Prema navedenom kriteriju, štete se dijele na postojeće, buduće i nepredvidive. Pri tome u radu se posebno ukazuje na dualizam koji postoji u kategoriji budućih šteta, koji ih dijeli na buduće konstantne i na buduće predvidive. Završni dio rada obrađuje materiju naknade budućih šteta, posebno sa stajališta imovinskih šteta, a posebno sa stajališta neimovinskih šteta. Zaključna razmišljanja posvećena su de facto kritici postojećeg stanja koje vlada u materiji naknade budućih konstantnih neimovinskih šteta.

Ključne riječi: šteta, buduća šteta, imovinska šteta, neimovinska šteta, naknada buduće štete.

1. UVOD

Šteta¹ kao opći pojam može se definirati na različite načine. Ona tako može predstavljati jezičku, filozofsku, ekonomsku, političku, pravnu i sličnu kategoriju. Sve ove definicije, u odnosu naspram jedne idealne i opće definicije pojma štete, ograničene su svojom svrhom. Ono što nas, u kontekstu ovog rada, zanima jeste pojam štete, odnosno konkretno, pojam buduće štete, u smislu građanskog prava.

U pravnoj se teoriji šteta obično definira kao štetnom radnjom prouzročena povreda nečijeg subjektivnog prava ili interesa.²

* Diplomirani pravnik, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu
e-mail: berislavmatijevic@gmail.com

1 Franc. *dommage*, engl. *damage*, njem. *Schaden*, tal. *danno*.

2 Vedriš, M., Klarić, P., 2008, *Građansko pravo*, XI izdanje, Zagreb, Narodne novine, str. 589.

Iz ove definicije uočljivo je da pravo ne gleda na imovinu (kao ekonomsko-gospodarsku kategoriju) kao na skup dobara koja pripadaju određenom ovlašteniku, već kao na skup subjektivnih imovinskih prava predstavljenih njihovim titularom.

Pod štetom (*damnum*) razumijevamo: „svako pogoršanje ili uništenje oštećenikovih pravno zaštićenih imovinskih ili neimovinskih dobara i interesa, nanijeto mu protupravnom radnjom štetnika, odnosilo se to pogoršanje ili uništenje na njegovu imovinu, njegova prava ili njegovu ličnost, obuhvaćajući ili samo stvarno nastalu štetu ili još i izgubljenu dobit ili povrh toga i oštećenje vrijednosti od osobite naklonosti“³ ili „šteta je kauzalna posljedica štetne radnje“⁴.

Do povrede pravno priznatih interesa može doći kada se ošteti neka stvar, ili kada se povredi neko osobno dobro (npr. tjelesni integritet), ili kada se ne izvrši obveza koja se duguje, ili kada se obveza ne ispuni na vrijeme, pa vjerovnik bude oštećen i sl.⁵

Šteta je opća pretpostavka, opći uvjet građanske odgovornosti, jer nema građanske odgovornosti ako ne postoji šteta.⁶ Može se reći i da je u tom smislu pravni pojam štete uži u odnosu na onaj društveni, jer društveni pojam štete podrazumijeva svako nepovoljno stanje, neprijatnost, dok pravni pojam štete podrazumijeva samo ono nepovoljno stanje na osnovu kojega se može tražiti njegovo popravljanje⁷.

Zakon o obveznim odnosima⁸ štetu definira na osnovu kriterija prirode štete, koji polazi od prirode oštećenih dobara. I to tako da dijeli štete na „umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)“⁹. Umanjenje nečije imovine i sprječavanje njezina povećanja označavaju imovinsku štetu, dok povreda prava osobnosti označava neimovinsku štetu.

Imovinskom štetom smatra se šteta nastala kao posljedica štetne radnje poduzete direktno na imovinskoj masi oštećenika, tj. štete na subjektivnim imovinskim pravima. I to bez obzira na to da li je šteta počinjena na stvari ili samom oštećeniku¹⁰. Što znači da bi šteta bila materijalna, nije

3 Vizner, B., 1969, *Građansko pravo*, II izdanje, knjiga III, Rijeka, naklada pisca, str. 695.

4 Vuković, M., 1956, *Obvezno pravo*, knjiga I, Zagreb, Školska knjiga, str. 113.

5 Đorđević, Ž., Stanković, V., 1987, *Obligaciono pravo*, Opšti deo, Beograd, Naučna knjiga, str. 351.

6 Stanković, O., 1978, Šteta, *Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada*, tom III, Beograd, Sl. list SFRJ, 1978, str. 253.

7 Stanković, O., 1978, str. 254.

8 Zakon o obveznim odnosima (nastavno: ZOO), *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18.

9 Članak 1046. ZOO.

10 Gorenc, V. i dr., 2005, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, RRiF, str. 1616.

nužno da objekt štetne radnje bude neko oštećenikovo dobro, već to može biti i osoba oštećenika ili nekog trećeg. Npr. u slučaju smrti, tjelesne ozljede, oštećenja zdravlja ili povrede časti.¹¹

Neimovinskom štetom¹² smatra se šteta nastala kao posljedica štetne radnje poduzete na (naravnoj ili pravnoj) osobi kojom se povrjeđuju njezini neimovinski interesi, odnosno kojom se povrjeđuju njezina prava osobnosti¹³. Slijedno tome, prava osobnosti su pravno priznati osobni interesi, kojima se jedino pravilno projicira pojam neimovinske štete¹⁴.

No, podjela šteta prema kriteriju prirode štete, na one imovinske i one neimovinske, nije i jedina podjela koja se u građanskom pravu koristi. Postoji više kriterija koji se rabe kao osnova za razvrstavanje šteta, i to neovisno radi li se o imovinskim i/ili neimovinskim štetama.

Tako imamo razvrstavanje primjerice¹⁵ prema:

- kriteriju obujma štete, razvrstavanje šteta na one pozitivne (stvarne), negativne (izmaklu korist) i afekcijske. Pozitivnom se (*damnum emergens*) štetom smatra umanjeње postojeće imovine oštećenika. Negativnom se (*lucrum cessans*) štetom smatra neostvarena imovinska vrijednost koja bi, prema redovnom tijeku stvari ili okolnostima konkretnog slučaja, bila ostvarena, tj. ušla u oštećenikovu imovinu da nije bilo štetnikovog postupka koji ga je učinio građansko odgovornim. I afekcijskom se (*pretium affectionis*) štetom smatra šteta nastala oštećenjem nekog objekta, koji samo za oštećenika ima izvanrednu vrijednost, neprocjenljivu objektivnim mjerilima, zbog njegove osobite sklonosti prema tom objektu. Bez obzira na to što taj objekt u odnosu na druge osobe nema neku posebnu prometnu vrijednost;

11 Crnić, I., 1995, *Naknada štete*, Zagreb, Organizator, str. 180.

12 Naziva se još i imaterijalnom, nenovčanom, neekonomskom, idealnom ili moralnom.

13 Članak 19. ZOO: „(1) Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom. (2) Pod pravima osobnosti u smislu ovoga Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr. (3) Pravna osoba ima sva navedena prava osobnosti, osim onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe, a osobito pravo na ugled i dobar glas, čast, ime, odnosno tvrtku, poslovnu tajnu, slobodu privređivanja i dr.“

14 Usp. Radolović, A., 2005, *Naknada neimovinske štete zbog povrede ugovora*, grupa autora, *Naknada štete u primjeni novog Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, Narodne novine, str. 85.

15 Za detaljnije o podjelama šteta u pravu upućujemo na Matijević, B., 2002, *Šteta i naknada iz osiguranja, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak* br. 9, Opatija, Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu, str. 341–353.

- kriteriju vrijednosti štete, koji polazi od novčane procjenljivosti štete i dijeli štete na novčane i nenovčane. Novčanom se štetom smatra šteta koja je procjenljiva u novcu ili se neposredno sastoji u novcu. Nenovčanom se štetom smatra šteta čiju veličinu nije moguće ekvivalentno izraziti u novcu, npr. nematerijalne štete. Moguće je i da šteta na svom početku bude nenovčana, a da se naknadno pretvori u novčanu štetu. Tako je u sudskoj praksi izneseno:
- *kad je šteta nastala kao nenovčana materijalna šteta (oštećenje automobila) ali je naknadno postala novčanom (od trenutka kad je osiguratelj isplatio naknadu oštećenom) tada zatezne kamate teku od dana kada je šteta postala novčanom*¹⁶;
- kriteriju izvjesnosti štete koji polazi od vjerojatnosti nastupanja štete, tj. od trenutka nastupanja štetnih posljedica¹⁷, i dijeli štete na dospjele, buduće i nepredvidive. O čemu više nastavno.

2. DOSPJELA, BUDUĆA I NEPREDVIDIVA ŠTETA

2.1. DOSPJELA ŠTETA – POJAM

Prethodno smo naveli da je prema kriteriju vjerojatnosti – trenutka nastupanja štetnih posljedica, moguće razlikovati štete na dospjele, buduće i nepredvidive.

Dospjelom štetom smatra se šteta koja je već nastala, dakle koja postoji. Dospjela šteta je ona šteta kod koje je nastao njen uzrok, a ostvarile su se i prestale [označio: M. B.] posljedice štetne radnje – nastupila je šteta. Dospjela šteta naziva se i „postojeća šteta“, „sadašnja šteta“, „već pretrpljena šteta“, „već pričinjena šteta“, „nastala šteta“, „ostvarena šteta“ ili „aktualna šteta“.

Dospjela šteta može se manifestirati i kao imovinska: umanjeње postojeće imovine i sprječavanje njezina povećanja, i/ili kao neimovinska: povreda prava osobnosti.

2.2. BUDUĆA ŠTETA – POJAM

Za razliku od dospjele štete, kao one štete gdje su posljedice štetne radnje već nastupile i prestale, tj. one gdje je već nastupila šteta, budućom štetom se smatra šteta kod koje posljedice štetne radnje nisu nastupile, ali

16 Vrhovni sud Republike Hrvatske (nastavno: VSRH), Rev-10/1995 od 3. rujna 1998, u: *Izbor odluka VSRH*, br. 1/99, Zagreb, Narodne novine.

17 Gorenc, V. i dr., 2005, str. 1617.

je izvjesno, sigurno, predvidivo da će nastupiti¹⁸. Dakle u slučaju buduće štete štetna radnja je poduzeta, nastao je uzrok štete, ali još nisu nastupile štetne posljedice, ili nisu još prestale¹⁹. Što znači da je buduća šteta ona šteta koja će po redovitom tijeku stvari²⁰ nastupiti u budućnosti, ali se ne zna kada točno i u kojem opsegu, kao uobičajena posljedica već nastalog pravno relevantnog uzroka.²¹

U slučaju buduće štete ne može se u vrijeme nastanka njenog uzroka ocijeniti njen obujam i visina, već će se to moći tek kada nastupe štetne posljedice.²² Nastupanje štetnih posljedica mora se zasnivati na jednom racionalnom i osnovanom predviđanju.²³

Što znači da se budućom štetom može smatrati samo ona šteta za koju je izvjesno i vjerojatno da će nastupiti.

Pravna teorija (ali i praksa) buduću štetu dijele na:

- buduću konstantnu štetu
- buduću predvidivu štetu.

Buduća konstantna šteta je šteta gdje je štetna radnja poduzeta, nastupile su i štetne posljedice, tj. nastupila je šteta, ali će štetne posljedice nastupati i u budućnosti²⁴, tj. šteta će trajati i u budućnosti. Buduća konstantna šteta naziva se i „buduća kontinuirana šteta“, „buduća uzastopna šteta“, „buduća sukcesivna²⁵ šteta“, „buduća šteta u nizu“, „buduća proizvedena šteta“ ili „buduća trajna šteta“.

Za razliku od buduće konstantne štete, kod koje su nastupile štetne posljedice, a koje će posljedice nastupati i u budućnosti, buduća predvidiva šteta je šteta gdje je štetna radnja poduzeta ali posljedice nisu još nastupile, ali je izvjesno i predvidivo da će štetne posljedice nastupiti u budućnosti. Buduća predvidiva šteta naziva se još i „buduća izvjesna šteta“, „nova buduća šteta“ ili „buduća vjerojatna šteta“.

18 Matijević, B., 2002, str. 343.

19 Jug, J., 2015, Naknada buduće štete, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 36, br. 1, str. 470.

20 Može i sukcesivno.

21 Usporediti sa Mijačić, M., 1987, Novčana naknada buduće nematerijalne štete, *Zbornik Pravnog fakulteta u Nišu*, br. 27, Niš, str. 94.

22 Jug, J., 2015, str. 475.

23 Negro, A., 2017, *Il danno futuro*, u: *Responsabilità civile*, redakcija Cendon P., vol. III, Utet, Torino, str. 4749.

24 To može biti ili određeno vrijeme ili doživotno.

25 Sukcesivna (od lat. *successivus*) ne samo iz razloga što se može ispoljavati periodično već i iz razloga što se nadovezuje na već postojeću štetu.

Buduća predvidiva šteta po svojoj pravnoj prirodi je „nova“, odnosno „samostalna“ šteta. Tako je u sudskoj praksi izneseno:

[P]ravilno su primijenili materijalno pravo nižestupanjski sudovi, kada su tužitelja, koji je stradao kao đak, odbili sa zahtjevom za naknadu štete po osnovu smanjenja mogućnosti daljnjeg napredovanja. Naime, takav zahtjev za naknadu štete dopijeva tek kada oštećeni dođe u priliku da ostvaruje imovinske koristi. U pitanju je oblik imovinske štete, pa da bi moglo biti govora o takovoj šteti odnosno šteti po spomenutom osnovu ona bi morala biti izražena u zaradi ili u kojem drugom obliku ostvarenja prihoda ili napredovanja, odnosno moralo bi doći do njezinog nastanka.²⁶ te: i po mišljenju ovoga suda, kod pravilnog utvrđenja da je tužiteljica po nagodbi ostvarila naknadu štete i za duševne bolove zbog smanjene životne aktivnosti, onda ta obuhvaća i naknadu za buduću takvu nematerijalnu štetu za koju je po redovnom tijeku stvari izvjesno da će trajati u budućnosti. U tom slučaju i zato ne pripada joj i pravo na dodatnu posebnu naknadu za isti vid štete. To, međutim, ne isključuje pravo oštećene da zahtijeva eventualno daljnju naknadu čiju bi osnovanost opravdavalo pogoršanje njenog zdravstvenog stanja ukoliko je tako nastupilo. Slijedom navedenog, pravilno je prvostupanjski sud primijenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev odbio, budući da je u vezi sa predmetom spora tužiteljica namirena²⁷.

U tom smislu sudska praksa navodi i:

[K]od štete koja se očituje u potrebi tuđe pomoći i njege zbog smanjenja životnih aktivnosti, naknadno pogoršanje i s tim u vezi povećana potreba za tuđom pomoći i njegom, predstavlja novu štetu [označio M. B.] koja je u uzročnoj vezi sa štetnim događajem²⁸, te: izvansudskom nagodbom o naknadi štete koju oštećenik trpi zbog tjelesne povrede obuhvaćena je samo odšteta za one štetne posljedice koje su strankama bile poznate i predvidive u vrijeme sklapanja nagodbe. Ako je nakon sklapanja nagodbe došlo do nepredviđenog pogoršanja zdravstvenog stanja oštećenog, on može tražiti naknadu štete. To zato jer se tužitelj u vrijeme sklapanja navedene izvansudske nagodbe mogao nagoditi s tuženom samo o onoj šteti koja je tada postojala i tužitelju bila poznata, a ne i o takvoj budućoj šteti [označio M. B.]. Stoga ako je nakon sklapanja izvansudske nagodbe došlo do nepredviđenog pogoršanja zdravstvenog stanja oštećenog, on može tražiti naknadu štete koju zbog toga trpi, bez obzira što se nagodbom odrekao prava da traži daljnju štetu u svezi sa tim štetnim događajem²⁹.

26 VSRH, Rev-2972/1995. od 3. veljače 2000, *Izbor odluka VSRH*, br. 1/00, Zagreb, Narodne novine.

27 Županijski sud u Zagrebu, Gžn-2387/07 od 15. siječnja 2008, izvorno (neobjavljeno).

28 VSRH, Rev-1756/1998–2 od 26. rujna 2001, u: *Izbor odluka VSRH*, br. 1/04, Narodne novine, Zagreb.

29 VSRH, Rev-2825/1991 od 17. prosinca 1992, u: *Izbor odluka VSRH*, br. 2/09, Narodne novine, Zagreb.

Dakle, ukoliko je šteta prouzročena a još nisu nastupile štetne posljedice, ali izvjesno je da će ih biti, radi se o „samostalnoj“ šteti.³⁰ Međutim, ako se buduća šteta može zajedno sa sadašnjom sagledati, ako je ona po redovnom tijeku stvari izvjesna, tada je riječ o šteti za koju je oštećenik već saznao, a ne o šteti za koju će on tek doznati. Tako je u sudskoj praksi navedeno:

[Š]teta u vidu tuđe pomoći i njege nastaje doduše sukcesivno, sada i ubuduće, i u pravilu, traje sve dok traju štetne posljedice, ali takva šteta ima svoj uzrok u već svršenoj štetnoj radnji, a i sama je već nastala. Istina radi se o budućoj šteti, ali o takvoj koja je u sadašnjosti izvjesna, na koju oštećenik odmah ima pravo, i za čije su određivanje u odštetnom pravu sadržana sva potrebna pravila³¹.

Bitno je dakle odijeliti buduću štetu kod koje su već prouzročene štetne posljedice i koje posljedice traju i trajati će i ubuduće – buduća konstantna šteta, od buduće štete čije posljedice nisu nastupile ali je razumno izvjesno³² da će nastupiti – buduća predvidiva šteta.

Buduća šteta, kako ona konstantna tako i ona predvidiva, može biti imovinske ili neimovinske prirode. Razlikovanje buduće štete na buduću konstantnu štetu i buduću predvidivu štetu osobito je značajno i dolazi do izražaja kod popravljanja štete, o čemu će više biti riječi nastavno.

2.3. NEPREDVIDIVA ŠTETA

Od buduće štete, i one konstantne i one predvidive, čije je nastupanje izvjesno, treba razlikovati nepredvidivu štetu. Nepredvidiva šteta je ona šteta čije je nastupanje neizvjesno. Nepredvidiva šteta naziva se i „moguća šteta“, „neizvjesna šteta“, „eventualna šteta“ ili „možebitna šteta“.

Nepredvidivom štetom smatra se ona šteta koja će možda nastupiti u budućnosti, ali ne postoji dovoljan stupanj izvjesnosti i vjerojatnosti da bi mogla biti kvalificirana kao buduća šteta³³. Dakle, u slučaju nepredvidive štete nema apsolutno nikakve mogućnosti njezine naknade, jer nedostaje šteta kao jedna od obaveznih pretpostavki za naknadu štete.³⁴

Nepredvidiva šteta je po svojoj pravnoj prirodi „nova“, odnosno „samostalna“ šteta.³⁵ Tako je u sudskoj praksi izneseno:

30 Vučković, V., 1992, Naknada buduće nematerijalne štete, u: *Šteta i njena naknada*, tom I, Beograd, Pravni život, str. 1529.

31 VSRH, Revx-87/08 od 17. studenoga 2010. (dostupno na www.vsrh.hr, 9.10.2018).

32 Negro, A., 2017, str. 4750.

33 Stanković, O., 1978, str. 262.

34 Jug, J., 2015, str. 476.

35 Kao i buduća predvidiva šteta.

[O]soba odgovorna za štetu dužna je oštećeniku naknaditi i onu štetu koju on trpi zato što neće moći steći višu kvalifikaciju, a time i veću plaću, ako je izvjesno da bi oštećenik, da nije bilo štetnog događaja, stekao višu kvalifikaciju³⁶, odnosno činjenica da je oštećenik zbog štetnog događaja godinu dana kasnije završio studij ne daje sama po sebi osnovu za naknadu štete zbog izgubljene zarade ako nije učinio vjerojatnim da bi nakon ranijeg završetka studija zasnovao radni odnos³⁷.

3. NAKNADA BUDUĆE ŠTETE

Navedeno je da postojeća, buduća³⁸ i ona nepredvidiva šteta mogu biti kako imovinskog tako i neimovinskog karaktera.

Glede naknade postojeće štete, tu nema prijepora, primjenjuju se odredbe ZOO o popravljanju imovinske i neimovinske štete.³⁹

ZOO o naknadi buduće predvidive i nepredvidive štete ne govori ništa, vjerojatno polazeći od stajališta da su u pitanju nove – samostalne imovinske ili neimovinske štete za koje nije izvjesno da li će i kada nastupiti. Stoga se na iste, ukoliko i kad nastupe, primjenjuju ista pravila ZOO koja se primjenjuju na postojeću štetu.⁴⁰ Za takvo promišljanje o naknadi buduće predvidive i nepredvidive štete moguće je naći uporište i u sudskoj praksi:

[S]ud će odbiti tužbeni zahtjev koji ne dospije ni do zaključenja glavne rasprave, čime se samo utvrđuje da tužbeni zahtjev nije postojao u času na koji se odnosi izreka presude. To znači da će tužitelj čim tužbeni zahtjev dospije moći podnijeti tužbu o istom zahtjevu među istim strankama i bez uvjeta za ponavljanje postupka⁴¹, te: nije riječ o presuđenoj stvari u situaciji kada oštećenik ponovno zahtijeva naknadu štete zbog izgubljene zarade prouzročene smanjenom mogućnošću napredovanja, kada je tužbeni zahtjev oštećenika u prijašnjoj parnici odbijen zato što je utvrđeno da u to vrijeme oštećenik po redovitom tijeku stvari još ne bi ni počeo zarađivati, tj. tada nije ni gubio zaradu. Sada je po redovitom tijeku stvari nastalo vrijeme kad bi oštećenik radio i zarađivao, pa (po drugoj činjeničnoj osnovi) ne postoji istovjetnost predmeta spora na koju bi se mogla odnositi pravomoćnost presude⁴².

36 VSH, Rev-135/85 od 20. lipnja 1985, PSP-29/55, Zagreb.

37 VSH, Rev-93/87 od 29. travnja 1987, PSP-36/68, Zagreb.

38 Kako ona konstantna tako i ona predvidiva.

39 Vidjeti ZOO, Glava IX – izvanugovorni obvezni odnosi, Odjeljak 1. – prouzročenje štete, Odsjek 7. – popravlanje štete.

40 Dospijeće, računanje rokova zastare i sl.

41 VTS RH, Pž-114/79 od 12. ožujka 1979, PSP 16/79, Zagreb.

42 VSRH, Rev-755/89 od 16. kolovoza 1989. (navedeno prema: Crnić, I., 2004, *Odštetno pravo*, Zagreb, Faber & Zgombić, str. 359).

Buduća konstantna šteta može nastupati periodično u točno određenim vremenskim razmacima, ili može biti vremenski permanentna. Navedeno nije sporno i o tome nema nesuglasica ni u teoriji ni u sudskoj praksi. Međutim, postoji pitanje oko kojeg se dosta raspravlja, a i spori, a to je pitanje naknade buduće konstantne štete, kako one imovinskog tako i one neimovinskog karaktera. O tome u nastavku više.

3.1. NAKNADA BUDUĆE KONSTANTNE IMOVINSKE ŠTETE

ZOO naknadu buduće konstantne imovinske štete ne određuje izravno, već se iz odredbi kojima se uređuje pravo na naknadu imovinske štete u obliku rente može zaključiti o postojanju budućih imovinskih šteta.⁴³ Iz tog razloga ćemo ovom prigodom o renti kao obliku naknade imovinske štete samo sažeto⁴⁴ nešto reći.

Renta je naknada za buduću štetu [označio M. B.] čiji ukupni iznos nije poznat u vrijeme odlučivanja o pravu na rentu, gdje se početni iznos utvrđuje prema poznatoj visini štete u trenutku odlučivanja.⁴⁵ U tom smislu rentu treba razlikovati od jednokratno utvrđene ukupne novčane naknade štete ali plative u ratama, tj. od obročne otplate naknade štete. Jer je u slučaju naknade štete u obliku rente riječ od periodičnoj novčanoj naknadi buduće štete u djelomičnim iznosima, a ne o periodičnoj otplati ukupne naknade štete.

Glede naknade imovinske štete u obliku rente, ZOO postavlja opće pravilo u članku 1088. stavak 1:

U slučaju smrti, tjelesne ozljede ili oštećenja zdravlja naknada se određuje, u pravilu, u obliku novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme. Međutim, kako smrt, tjelesna ozljeda ili oštećenje zdravlja nisu imovinska šteta, već samo uzroci⁴⁶ iz kojih može nastati imovinska šteta (uključujući i imovinske štete koje druge vrste), ZOO posebno propisuje imovinske štete koje se popravljaju plaćanjem novčane rente. To su:

- naknada štete u obliku rente zbog izgubljenog uzdržavanja ili redovitog pomaganja uslijed smrti davatelja,
- naknada štete u obliku rente zbog izgubljene zarade uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja,

43 Jug, J., 2015, str. 474.

44 Za opširnije o naknadi štete u obliku rente upućujemo na: Matijević, B., 2008, Naknada štete u obliku rente, *Zbornik radova 16. Savjetovanja o obradi i likvidaciji automobilskih šteta*, Opatija, Hrvatski ured za osiguranje, 2008, str. 19–47.

45 Žuvela, M., 1986, Naknada štete u obliku rente, *Naša zakonitost*, 10, Zagreb, str. 1348.

46 Grbin, I., 2006, *Popravljanje imovinske štete*, Zagreb, Organizator, str. 26.

- naknada štete u obliku rente zbog trajnog povećanja potreba uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja, i
- naknada štete u obliku rente zbog uništenja ili smanjenja mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja uslijed potpune ili djelomične nesposobnosti za rad izazvane tjelesnom ozljedom odnosno narušenjem zdravlja.⁴⁷

Da je u pitanju naknada buduće konstantne imovinske štete, a ne one buduće predvidive ili nepredvidive imovinske štete, potvrdila je i sudska praksa. U tom smislu navodimo primjerice dvije odluke:

[P]ravilno je odbijen zahtjev drugotužiteljice za naknadu na ime izgubljenog uzdržavanja jer ju maloljetni sin za života očito nije uzdržavao, niti ju je mogao uzdržavati kao dijete, niti je ona po zakonu imala pravo zahtijevati uzdržavanje od poginulog djeteta. Okolnost da bi poginuli sin tek u budućnosti uzdržavao svoju majku, drugotužiteljicu, nije od odlučnog značenja jer zahtjev za gubitak takvog uzdržavanja još nije dospio, kako je to valjano ocijenjeno u pobijanoj presudi⁴⁸;

te:

[Š]to se tiče zahtjeva mlt. tužiteljice za naknadu na ime smanjenja mogućnosti njenog razvijanja i napredovanja, treba reći da je i to oblik materijalne štete, pa se u svakom slučaju mora materijalno reflektirati na zaradu ili ostvarivanje kakvih prihoda i sl., da bi uopće došlo do njenog nastanka. Kako je mlt. tužiteljica 10-godišnje dijete koje još ne privređuje, ona će imati pravo na naknadu štete na ime smanjenja njenog daljnjeg razvijanja i napredovanja, s obzirom na prirodu toga oblika štete, tek kad dođe u priliku da privređuje, jasno ukoliko trajne posljedice tjelesnog povređivanja u konkretnoj nezgodi prouzroče kakvo smanjenje njene zarade ili ostvarivanja kakvih prihoda. Budući da se takva šteta nadoknađuje u obliku rente, u vrijeme suđenja moraju postojati elementi konkretne materijalne štete za utvrđivanje visine rate takve rente (bar prve rate), kakvih za sada nema⁴⁹.

Za buduću konstantnu imovinsku štetu, karakteristična je i mogućnost njezina sukcesivnog utuživanja za prethodno razdoblje. Tako je u sudskoj praksi izneseno:

[O]štećenik je ovlašten utužiti naknadu ili u obliku novčane rente ili sukcesivno utuživati nastalu štetu. U slučaju kada zahtijeva rentu oštećenik može zahtijevati njeno povećanje samo od dana podnošenja tužbe. Ako

47 Vidjeti čl. 1094. i 1095. ZOO.

48 VSRH, Rev-621/92 od 14. svibnja 1992, objavljeno u: *Izbor odluka VSRH*, br. 1/94, Zagreb, Narodne novine.

49 VSRH, Rev-2654/90-2 od 6. lipnja 1991, *Izbor odluka VSRH*, br. 1/93, Zagreb, Narodne novine.

*pak, štetu utužuje sukcesivno tada je oštećenik ovlašten tražiti naknadu za proteklo vrijeme, a sve iz razloga što za to proteklo razdoblje ne postoji pravomoćna presuda*⁵⁰.

3.2. NAKNADA BUDUĆE KONSTANTNE NEIMOVINSKE ŠTETE

Za razliku od naknade buduće konstantne imovinske štete, ZOO izričekom predviđa naknadu buduće konstantne neimovinske štete: sud će na zahtjev oštećenika dosuditi pravičnu novčanu naknadu i za buduću neimovinsku štetu [označio M. B.], ako je izvjesno da će ona trajati i u budućnosti.⁵¹

Iz stilizacije ove zakonske odredbe, a da bi moglo doći do njezine primijene, može se zaključiti da određeni uvjeti moraju biti kumulativno ispunjeni, to su:

- moraju biti ispunjene opće pretpostavke o pravičnoj novčanoj naknadi zbog povrede prava osobnosti⁵²,
- mora nastupiti postojeća neimovinska šteta⁵³,
- mora biti izvjesno da će postojeća neimovinska šteta trajati i u budućnosti⁵⁴,
- mora postojati zahtjev oštećenika na dosudu pravične novčane naknade za buduću neimovinsku štetu.

Navedena odredba predstavlja zakonsku osnovu za odmjeravanje pravične novčane naknade za buduću neimovinsku konstantnu štetu, kako u jednokratnom iznosu tako i u obliku novčane rente⁵⁵.

Glede odmjeravanja pravične novčane naknade za buduću neimovinsku štetu u jednokratnom iznosu, u sudskoj praksi se navodi:

50 VSRH, Rev-1651/1993 od 13. listopada 1994. (dostupno na www.vsrh.hr, 14.10.2018).

51 Članak 1104. ZOO.

52 Vidjeti članak 1100. ZOO.

53 Navedeno je moguće zaključiti iz zakonske formulacije „i za buduću neimovinsku štetu...“.

54 Ovaj zaključak slijedi iz zakonske formulacije „da će ona trajati“, a iz čega proizlazi i da se radi o budućoj neimovinskoj konstantnoj šteti (a ne o onoj budućoj neimovinskoj predvidivoj ili nepredvidivoj).

55 U tom smislu navodi se u Odluci VRSH, Rev-862/1993–2 od 25. svibnja 2004. (integralni tekst Odluke dostupan na www.iusinfo.hr, posjećeno 11.10.2018): [...] *Tek kada se uzmu u obzir sve trajne posljedice – dakle i one promjene i smetnje u funkcioniranju pojedinih povrijeđenih dijelova glave i ekstremiteta koje će trpjeti u buduću – što je i zakonski osnov za naknadu te vrste neimovinske štete u smislu čl. 203. Zakona o obveznim odnosima (a ne neka buduća neizvjesno nastala šteta kako tu odredbu pogrešno tumači sud prvog stupnja) moći će se odlučiti o obliku novčane naknade – da li jednokratna novčana naknada ili u obliku novčane rente.*

[N]aknadu za nematerijalnu štetu sud će utvrditi uzimajući u obzir sadašnju i buduću štetu po istoj osnovi pa oštećeniku za takvu buduću štetu ne pripada posebna i dodatna naknada⁵⁶, te:

[N]aknada za dosuđenu nematerijalnu štetu (u konkretnom slučaju za duševne boli, smanjenje životnih aktivnosti i strah) obuhvaća i buduću takvu nematerijalnu štetu za koju je, prema uobičajenom tijeku stvari, sigurno da će nastajati u budućnosti⁵⁷.

Objašnjenje ovakvog stava je: nematerijalna šteta koja se u određenom obliku trajno ili trajnije ispoljava predstavlja jednu štetu, pa se određuje jedan iznos naknade uzimajući u obzir trajanje te štete do donošenja presude i njeno trajanje u budućnosti⁵⁸.

Prema tome, u slučaju dospjele i buduće konstantne neimovinske štete, naknada se zbog povrede prava osobnosti određuje u jednokratnom iznosu, obzirom da je prema navedenom stavu *de facto* u pitanju jedna šteta.

Ovdje se u prvom redu otvara pitanje koji je onda uopće *ratio* posebne odredbe⁵⁹ o naknadi buduće neimovinske štete, kada se pravična novčana naknada, i za postojeću i buduću konstantnu neimovinsku štetu, dosuđuje u jednokratnom iznosu? Zatim, takav stav može pod određenim okolnostima trpjeti i ozbiljnu kritiku: smatramo nepravičnim, pa i nezakonitim, da se kod štetnih događaja čiji je uzrok štetna radnja nastala u sadašnjosti, poglavito kad je posrijedi kontinuirana štetna radnja, čiji je produkt već postojeća pričinjena neimovinska šteta, ali i izvjesna kontinuirana buduća neimovinska šteta, odnosno povreda prava osobnosti koja će, po redovnom tijeku stvari ili, vjerojatnije, posebnim okolnostima nekog specifičnog štetnog događaja, sigurno nastajati u budućnosti, [...] tako i jačina duševnih bolova koje oštećenik trpi i trpjeti će sve dok štetna radnja ne prestane, tako pričinjena šteta smatra se jednom štetom koja se reparira isplatom jednokratne novčane naknade. [...] u pravnoj situaciji u kojoj parnični sud, u trenutku odmjeravanja novčane naknade, ne zna i ne može znati koliki će biti konačan obujam i visina pretrpljene neimovinske štete, jer to može znati tek kad štetnik prestane sa štetnom radnjom i, posljedično, bude definiran konačan i definitivan opseg štetnih posljedica⁶⁰.

56 VSRH, Rev-13/86 od 20 veljače 1986, PSP 32/102 (navedeno prema: Crnić, I., 1996., *Zakon o obveznim odnosima – s opsežnom sudskom praksom*, Zagreb, Organizator, str. 270).

57 VSRH, Rev-460/87 od 9. travnja 1987, PSP 36/72 (navedeno prema: Gorenc, V. i dr., 2005, str. 1728).

58 Zaključak br. 3, III sjednice Građanskog odjela VsH od 30. ožujka 1987. (navedeno prema: Crnić, I., 2004., str. 429).

59 Članak 1104. ZOO.

60 Jelušić, D., 2017, Reparacija pretrpljene i buduće neimovinske štete, *Informator*, br. 6501/17, Novi informator, Zagreb, str. 23.

Moguće je otvoriti i još jedno bitno pitanje, a to je pitanje zastare buduće konstantne neimovinske štete. Ovo pogotovo ako se uzme u obzir i stav da: zastara zahtjeva za naknadu štete ocjenjuje se prema odredbama članka 376. i 377. ZOO/78/91 (sada članci 230. i 231. ZOO, op. a.) bez obzira da li se naknada zahtjeva za već nastalu štetu ili za štetu za koju je po redovitom tijeku stvari izvjesno da će sukcesivno nastajati u budućnosti, kao i bez obzira da li se naknada buduće štete zahtjeva u obliku novčane rente ili u jednokratnom iznosu⁶¹. Toliko o naknadi buduće konstantne neimovinske štete isplatom jednokratne novčane naknade.

Naknada buduće konstantne neimovinske štete u obliku rente otvara prije svega pitanje: da li se buduća konstantna neimovinska šteta može uopće odrediti u vidu novčane rente? U nedostatku odgovarajućih propisa, starija sudska praksa je po ovom pitanju bila neujednačena⁶², a isto je ostalo i stupanjem na snagu ZOO/78/91. Iz tog razloga je još na XVII zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih sudova i Vrhovnog vojnog suda održanoj 7. i 8. svibnja 1981. zauzet načelan stav: naknada nematerijalne štete (zbog umanjenja životnih aktivnosti i drugih njenih oblika) dosuđuje se u jednokratnom novčanom iznosu, ali može, na zahtjev oštećenog, biti dosuđena i u obliku novčane rente, ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju. Iz obrazloženja: zapažena je različita sudska praksa u pitanju oblika novčane naknade nematerijalne štete zbog smanjenja životne aktivnosti. Neki sudovi dosuđivali su ovu naknadu samo u jednom novčanom iznosu, smatrajući da nije dopušteno određivanje naknade za ovu vrstu štete u obliku novčane rente, dok su drugi smatrali da oštećeni može slobodno birati oblik naknade. Odredbe članka 200. i 203. ZOO/78/91 (sada članci 1100. i 1104. ZOO, op. a.), koje su dispozitivnog karaktera, ne određuju oblik naknade za buduću nematerijalnu štetu, dakle ne zabranjuju određivanje naknade i u obliku novčane rente. Iz okolnosti da se u članku 188, članku 194. stavak 2. i članku 195. stavak 2. ZOO/78/91 (sada članak 1088, članak 1094. stavak 2. i članak 1095. stavak 2. ZOO, op. a.), koji se odnose na pojedine vidove materijalne štete, izričito predviđa naknada u obliku novčane rente, ne može se izvesti zaključak da je takav oblik naknade nedopušten kod nematerijalne štete (citirane odredbe, koje su kogentne naravi, određuju novčanu rentu kao isključivi ili pri-

61 Načelni stav zauzet na XXXI zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda, 25. i 26. studenog 1986, (navedeno prema: Radovanov, A., Lazović, A., 1990, *Načelni stavovi i zaključci Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda (1975–1990)*, Novi Sad, Pravo – teorija i praksa, str. 116.

62 O neujednačenosti sudske prakse detaljnije vidjeti u: Petrović, Z., 1996, *Naknada nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti*, Beograd, NIU Vojska, str. 145–150.

marni oblik naknade za pojedine vidove materijalne štete, no time se ne isključuje mogućnost dosuđivanja naknade u rentnom obliku kod drugih vidova materijalne i nematerijalne štete ako takav oblik naknade odgovara prirodi nastale štete). Prirodi štete zbog umanjenja životne aktivnosti odgovara određivanje naknade u rentnom obliku (šteta kontinuirano traje a sukcesivno nastaje, te se u slučaju da oštećeni prima naknadu za tjelesno oštećenje po osnovi invalidskog osiguranja, koja se isplaćuje u obliku rente a daje u istom cilju u kome i novčana naknada nematerijalne štete, lakše vrši uračunavanje). Prihvaća se, međutim, da u cilju novčane naknade štete zbog umanjenja životne aktivnosti (satisfakcija koja se daje oštećenom radi lakšeg uspostavljanja narušene ravnoteže u njegovom osjećajnom i društvenom životu) više odgovara dosuđivanje naknade u jednokratnom novčanom iznosu, jer se svrha naknade teže postiže sukcesivnim primanjem manjih novčanih iznosa.

Stoga bi, u pravilu, oštećeni imao pravo na naknadu za ovu vrstu štete u jednokratnom novčanom iznosu. Postoje ipak slučajevi kada bi bilo opravdano dosuditi naknadu za spomenuti vid štete i u obliku novčane rente (npr. kod teških slučajeva tjelesnog oštećenja, kada se šteta ispoljava u izrazitim životnim patnjama i pojačanim naporima kod zadovoljavanja svakodnevnih životnih potreba, bez izgleda na poboljšanje, te kod teže povrijeđenih mlađe oštećenih, naročito djece, koji i nisu u stanju da u toj fazi uzrasta shvate značaj novčane satisfakcije a štetne posljedice će trpjeti dugo vremena i sl.). U ovakvim slučajevima sudovi su dužni, ako to oštećeni zahtjeva, da mu dosude naknadu štete zbog umanjenja životne aktivnosti u obliku novčane rente (u takvim slučajevima iznosi rente će biti relativno veći, pa će moći predstavljati odgovarajuću satisfakciju). Sve što je naprijed rečeno za naknadu štete zbog umanjenja životne aktivnosti vrijedi i za sve druge trajne oblike nematerijalne štete (kao npr. štete zbog naruženosti) koje u izraženijem intenzitetu kontinuirano traju, pa se pomenuti načelni stav odnosi i na sve takve trajne oblike nematerijalne štete.⁶³

Prema tome, naknada buduće konstantne neimovinske štete u obliku rente može se odrediti uz slijedeće pretpostavke: a) da je riječ o trajnom obliku nematerijalne štete kao što su duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti ili naruženosti te zbog smrti bliske osobe ili njezinog trajnog invaliditeta; b) to se smije učiniti samo na oštećenikov zahtjev, dakle ne i na prijedlog odgovorne osobe; c) da ta renta znači, prema okolnostima slučaja, odgovarajuće zadovoljenje.⁶⁴ U tom smislu se izjasnila i novija sudska praksa:

63 Radovanov, A., Lazović, A., 1990, str. 36–37.

64 Crnić, I., 2003, Naknada nematerijalne štete prema Zakonu o obveznim odnosima – uvodne napomene, grupa autora, *Naknada nematerijalne štete – pravni i medicinski aspekti*, Zagreb, Organizator, 2003, str. 17.

[K]ad je oštećeniku dosuđena novčana naknada za nematerijalnu štetu u obliku rente, sud može u slučaju znatnije promjene okolnosti za ubuduće povećati rentu. Iz obrazloženja: ovaj revizijski sud polazi od toga da revident zahtijeva povišenje ranije dosuđene rente kao naknade pretrpljene nematerijalne štete na ime pojačanih napora u životu i radu, dosuđene na temelju primjene tada mjerodavnih pravnih pravila, a naknada odgovara sadašnjoj naknadi na osnovi nematerijalne štete za pretrpljene duševne boli zbog smanjenja životne aktivnosti (predviđenoj odredbom članka 200. stavak 1. ZOO/78/91[sada članak 1100. ZOO, op. a.]). Kod toga je nesumnjivo utvrđeno da je navedena neimovinska šteta posljedica pretrpljenih povreda koje su trajno umanjile radnu sposobnost revidenta za oko 15% i koje nesumnjivo smanjuju životnu aktivnost revidenta, te se takva naknada prema spomenutoj odredbi ZOO dosuđuje u jednokratnom novčanom iznosu, ali može na zahtjev oštećenoga biti dosuđena i u obliku novčane rente ako takav oblik naknade prema okolnostima danog slučaja predstavlja odgovarajuću satisfakciju, jer odredbe članaka 200. i 203. ZOO/78/91 [sada članci 1100. i 1104. ZOO, op. a.] ne određuju oblik naknade za buduću nematerijalnu štetu, dakle ne zabranjuju određivanje naknade i u obliku novčane rente⁶⁵.

Za pretpostaviti je da će ovakvu praksu slijediti i sudska praksa po ZOO, iako smatramo propuštenom prilikom što Stručno povjerenstvo za izradu Prijedloga ZOO nije ovo pitanje izričito uredilo, pogotovo jer se u primjeni ZOO/78/91 pokazala potreba za njegovim uređenjem.

4. ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA

Za razliku od pojma štete u jednom općedruštvenom smislu, gdje pojam štete označava bilo koje ili bilo kakvo nepovoljno stanje ili nepriyatnost, pojam štete u smislu građanskog prava označava samo ono nepovoljno stanje na osnovu kojeg se može zahtijevati popravljane pretrpljene štete: naturalnu restituciju, odnosno isplatu pravične novčane naknade⁶⁶.

ZOO štetu definira, slijedeći kriterij prirode oštećenih dobara, kao imovinsku i/ili neimovinsku. No, kriterij prirode oštećenih dobara nije i jedini kriterij koji se rabi u građanskom pravu. U tom smislu, prema kriteriju izvjesnosti – vjerojatnosti nastupanja štetnih posljedica, tj. trenutku nastupanja štete, imovinske i neimovinske štete moguće je razvrstati na one postojeće, one buduće i one nepredvidive.

U skladu sa *saedes materiae* ovog rada, budućom štetom smatra se ona šteta kod koje je poduzeta štetna radnja i nastupile su štetne posljedice,

65 VSRH, Rev-506/91 od 4. travnja 1991, objavljeno u: *Izbor odluka VSRH*, br. 1/93, Narodne novine, Zagreb.

66 Glede same funkcije pravične novčane naknade kao zadovoljenja upućujemo na: Bukovac Puvača, M., 2016, *Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 37, br. 1, str. 155–173.

ali je izvjesno da će iste nastupati i u budućnosti – buduća konstantna šteta. Budućom štetom smatra se i ona šteta kod koje je poduzeta štetna radnja a štetne posljedice nisu još nastupile, ali je izvjesno da će nastupiti u budućnosti – buduća predvidiva šteta.

Nadalje, kako je štete moguće naknaditi isplatom jednokratnog novčanog iznosa ili u obliku novčane rente, i dok ZOO posebno propisuje imovinske štete koje je moguće naknaditi u obliku novčane rente, o naknadi neimovinske štete u obliku novčane rente ne govori ništa, ali i ne zabranjuje, tako da takva situacija sama po sebi ne bi smjela biti dvojben.

Međutim, ono što i dan-danas predstavlja izazov kako za teoriju tako i za praksu, jesu pitanja koja se pojavljuju uz naknadu buduće konstantne neimovinske štete, a koja bi bila:

- da li postoji potreba da se beziznimno(!)⁶⁷ postojeća neimovinska šteta i ona buduća konstantna, smatraju „jednom štetom“ kod određivanja visine jednokratne novčane naknade? Autor je mišljenja da takve, beziznimne potrebe nema, te da bi ovakav bezizniman, šablonski i administrativni pristup trebalo napustiti, te dio koji se tiče isključivo naknade buduće konstantne neimovinske štete pretvoriti u faktično pitanje svakog konkretnog slučaja. Uzimajući pri tome u obzir i mogućnost određivanja novčane naknade buduće konstantne neimovinske štete u obliku rente. Što je dopušteno⁶⁸, jer je jedino na taj način moguće korektno projicirati da li visina jednokratne pravične novčane naknade za buduću konstantnu neimovinsku štetu korespondira ne samo težini povrijeđenog osobnog dobra već i vremenskom trajanju trpljenih štetnih posljedica;
- da li iz same prirode neimovinske štete proizlazi da ona, automatizmom, obuhvaća kako sadašnju neimovinsku štetu tako i onu buduću konstantnu? Autor smatra da ne. Kako naknada neimovinske štete ne predstavlja ekvivalent za oštećeno ili povrijeđeno osobno dobro, već svoju ekvivalenciju pronalazi jedino ili samo u ublažavanju štetnih posljedica, u zadovoljštini⁶⁹ za povrijeđeno osobno dobro, tako ni pretrpljene štetne posljedice – sadašnja šteta, ne mogu predstavljati ekvivalent za one posljedice koje će se ubuduće ispoljavati – buduća konstantna šteta;
- da li se za naknadu buduće konstantne neimovinske štete koja se određuje zajedno sa postojećom neimovinskom štetom može reći

67 Takvo je trenutačno stanje u sudskoj praksi.

68 Radovanov, A., Lazović, A., 1990, str. 36–37.

69 Ovaj se izraz rabi u naslovu iznad članka 1102. ZOO.

da je po svom „satisfakcijskom obliku“ pravična novčana naknada u punom smislu značenja tih riječi, ili je u pitanju samo paušalna novčana naknada buduće konstantne neimovinske štete? Autor je mišljenja da je u ovakvim slučajevima u pitanju⁷⁰ paušalna novčana naknada buduće konstantne neimovinske štete, ovo pogotovo uzimajući u obzir mogući vremenski tijek trajanja takve štete, kao i težinu same povrede zaštićenog osobnog dobra;

- da li je u slučaju naknade buduće konstantne neimovinske štete za oštećenu osobu „pravednija zadovoljština“ ona koju unaprijed dobije u jednokratnom novčanom iznosu ili ona koju periodično dobiva u manjim novčanim iznosima, određeno vrijeme ili doživotno? Autor je mišljenja da ponajprije odgovor na ovo pitanje bi trebalo biti stvar svakog konkretnog slučaja, ali, isto tako, činjenica je da prirodi štete koja se stalno trpi odgovara naknada koja se stalno dobiva⁷¹;
- da li iz same prirode buduće konstantne neimovinske štete proizlazi da naknadu za istu nije moguće sukcesivno utuživati za prethodno razdoblje, obzirom da ju je moguće, uz zadovoljenje odgovarajućih uvjeta⁷² ostvarivati u obliku novčane rente? Autor je mišljenja da to ne proizlazi, i to ne samo iz *par analogiam* razloga koji vrijede kod naknade buduće konstantne imovinske štete već i iz razloga što je navedeno u potpunom skladu sa funkcijom zadovoljenja (satisfakcije) na kojoj počiva pravna priroda svake neimovinske štete. Jer se zadovoljenjem oštećenom omogućuje zadovoljstvo kojim će nadomjestiti pretrpljeni gubitak⁷³. Nadalje, ovako shvaćena naknada neimovinske štete ulazi u okvir opće naknade štete i podvrgnuta je istim načelima⁷⁴, jer su i imovinska i neimovinska šteta samo *species* opće zajedničkog pojma: protupravno nanesene štete⁷⁵. A pogotovo stoga što u Republici Hrvatskoj „pandan“ imovinskoj šteti nije više neimovinska šteta⁷⁶, već šteta koja je nastala kao posljedica povrede prava osobnosti⁷⁷: jer nema

70 Kao jedini ispravan odgovor.

71 Do ovakvog zaključka možemo doći i povlačenjem „paralele“ sa naknadom pojedinih oblika imovinske štete u vidu novčane rente.

72 Radovanov, A., Lazović, A., 1990, str. 36–37.

73 Za detaljnije vidjeti u Kalodera, M., 1941, *Naknada neimovinske štete – rasprava iz komparativnog prava*, Zagreb, naklada autora, str. 55.

74 Kalodera, M., 1941, str. 59.

75 Kalodera, M., 1941, str. 60.

76 To je bilo tako po ZOO/78/91.

77 Ovo je značajno naglasiti iz razloga što je, *nota bene*, ZOO 78/91 na prava ličnosti (osobnosti) i neimovinsku štetu gledao kao na dva odvojena pojma.

neimovinske štete bez povrede prava osobnosti i nema povrede prava osobnosti bez neimovinske štete⁷⁸, odnosno jer: materija o popravljanju neimovinske štete [koja] se ukazuje kao ništa drugo nego kao jedan od oblika zaštite prava ličnosti...⁷⁹.

Željeli mi to prihvatiti ili ne (a trebali bismo).

Zaključno, *dormit aliquando ius, moritur numquam*.

LITERATURA

1. Bukovac Puvača, M., 2016, Funkcije pravične novčane naknade u hrvatskom odštetnom pravu, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 37, br. 1 (2016).
2. Crnić, I., 2003, Naknada nematerijalne štete prema Zakonu o obveznim odnosima – uvodne napomene, grupa autora, *Naknada nematerijalne štete – pravni i medicinski aspekti*, Zagreb, Organizator.
3. Crnić, I., 1995, *Naknada štete*, Zagreb, Organizator.
4. Crnić, I., 1996, *Zakon o obveznim odnosima – s opsežnom sudskom praksom*, Zagreb, Organizator.
5. Đorđević, Ž., Stanković, V., 1987, *Obligaciono pravo*, Opšti deo, Beograd, Naučna knjiga.
6. Gorenc, V. i dr., 2005, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, RRiF.
7. Grbin, I., 2006, *Popravljanje imovinske štete*, Zagreb, Organizator.
8. Jelušić, D., 2017, Reparacija pretrpljene i buduće neimovinske štete, *Informator*, 6501/17.
9. Jug, J., 2015, Naknada buduće štete, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 36, br. 1.
10. Kalodera, M., 1941, *Naknada neimovinske štete – rasprava iz komparativnog prava*, Zagreb, naklada autora.
11. Matijević, B., 2008, Naknada štete u obliku rente, *Zbornik radova 16. savjetovanja o obradi i likvidaciji automobilskih šteta*, Opatija, Hrvatski ured za osiguranje.
12. Matijević, B., 2002, Šteta i naknada iz osiguranja, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, *Godišnjak br. 9*, Opatija, Hrvatsko društvo za građansko-pravne znanosti i praksu.
13. Mijačić, M., 1987, Novčana naknada buduće nematerijalne štete, *Zbornik Pravnog fakulteta u Nišu*, 27.
14. Negro, A., 2017, Il danno futuro, u: *Responsabilità civile – redakcija Cendon P.*, vol. III, Torino, Utet.
15. Petrović, Z., 1996, *Naknada nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti*, Beograd, NIU Vojska.

78 Radolović, A., 2006, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, br. 1/06, v. 27, str. 166.

79 Radolović, A., 1985, *Pravo ličnosti kao kategorija građanskog prava*, doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet u Zagrebu, str. 171.

16. Radolović, A., 2006, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, br. 1/06, v. 27.
17. Radolović, A., 2005, Naknada neimovinske štete zbog povrede ugovora u: grupa autora, *Naknada štete u primjeni novog Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, Narodne novine.
18. Radolović, A., 1985, *Pravo ličnosti kao kategorija građanskog prava*, doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet u Zagrebu.
19. Radovanov, A., Lazović, A., 1990, *Načelni stavovi i zaključci Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda (1975–1990)*, Novi Sad, Pravo – teorija i praksa.
20. Stanković, O., 1978, Šteta, *Enciklopedija imovinskog prava i prava udruženog rada*, tom III, Beograd, Sl. list SFRJ.
21. Vedriš, M., Klarić, P., 2008, *Građansko pravo*, XI izdanje, Zagreb, Narodne novine.
22. Vizner, B., 1969, *Građansko pravo*, II izdanje, knjiga III, Rijeka, naklada pisca.
23. Vučković, V., 1992, Naknada buduće nematerijalne štete, *Šteta i njena naknada*, tom I, Beograd, Pravni život.
24. Vuković, M., 1956, *Obvezno pravo*, knjiga I, Zagreb, Školska knjiga.
25. Žuvela, M., 1986, Naknada štete u obliku rente, *Naša zakonitost*, 10/86.

PRAVNI IZVORI

1. Zakon o obveznim odnosima, *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18.

SUDSKE ODLUKE

1. Vrhovni sud Republike Hrvatske, *Izbor odluka VSRH*, razne godine, Zagreb

INTERNET IZVORI

1. www.iusinfo.hr
2. www.vsrh.hr

FUTURE DAMAGE AND THE POSSIBILITIES OF ITS COMPENSATION

Berislav Matijević

SUMMARY

This paper is dedicated to the interpretation of one specific form of civil damage: future damage. The author starts from the notion of damage in the sense of civil law, by distinguishing the notion of material and non-material damages in the sense of the Civil Obligation Act, citing than the other criteria for classifying the damages in civil law, where special attention is dedicated to the criterion of probability of damage occurrence, which ranges from the time of damage occurrence to the termination of the harmful consequences. According to the above mentioned criterion, the damages are divided into existing, future and unpredictable damages.

Thereby this paper particularly points out the dualism that exists in the category of future damages, which divides them into those future permanent and those foreseeable in the future. The final part of the paper deals with the issue of compensation for future damages, separately from the point of view of material damages, and separately from the point of view of non-material damages. Concluding reflections are de facto dedicated to the criticisms of the current situation in the matter of compensation for the future permanent non-material damages.

Key words: damage, future damage, material damage, non-material damage, future damage compensation.

Dostavljeno Uredništvu: 18. oktobra 2018. godine

Prihvaćeno za objavljivanje: 26. novembra 2018. godine